

Sveriges Ornitologiska Förening

BirdLife Sverige

Partner i BirdLife International

Länsstyrelsen i Kalmar län
Malmbrogatan 6
392 35 Kalmar

Kalmar, 2014-02-04

Undertecknad har, i egenskap av vindkraftshandläggare för Sveriges Ornitologiska Förening (SOF), fått förtroendet att företräda Helene Lundkvist, medlem i SOF, i ärenden som rör överklagande av beslut om bygglov samt anmälan avseende 3+3 vindkraftverk på fastigheterna Albrunna 29:1, Degerhamn 4:83 samt Degerhamn 4:1 i Mörbylånga kommun, Kalmar län. Fullmakt bifogas!

Daniel Bengtsson (750208-0091)
Hovstigen 23, 393 65 Kalmar

Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) – BirdLife Sverige – och Ölands Ornitologiska Förening (ÖOF) överklagar härmed följande beslut i Mörbylånga kommunstyrelse av den 14 januari 2014:

- § 14 bygglov Albrunna och § 16 bygglov Degerhamn
- § 15 anmälan Albrunna och § 17 anmälan Degerhamn

Föreningarna yrkar att bygglov avslås enligt plan- och bygglagen (PBL) och att verksamheten förbjuds enligt miljöbalken (MB).

Överklagandet stöder sig på att beslutet om bygglovet samt föreläggandet om försiktighetsmått i Mörbylånga kommunstyrelse varken uppfyller kraven enligt 2 kap. (särskilt 2, 3, 4 och 6 §) PBL, de allmänna hänsynsreglerna enligt 2 kap. 3 § MB, kravet om lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § MB eller kraven på miljökonsekvensbeskrivning (MKB) enligt 6 kap. 3 § MB.

Föreningarna begär vidare att Naturvårdsverket ska få yttra sig i frågan. Ärendet har betydelse långt utöver lokala förhållanden, ända upp på internationell nivå.

Se vidare bifogad skrivelse!

Länsstyrelsen i Kalmar län
Malmbrogatan 6
392 35 Kalmar

2014-02-04

Överklagande av beslut om bygglov samt anmälan avseende 3+3 vindkraftverk på fastigheterna Albrunna 29:1, Degerhamn 4:83 samt Degerhamn 4:1 i Mörbylånga kommun, Kalmar län

---

Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) – BirdLife Sverige – och Ölands Ornitologiska Förening (ÖOF) överklagar härmed följande beslut i Mörbylånga kommunstyrelse av den 14 januari 2014:

- § 14 bygglov Albrunna och § 16 bygglov Degerhamn
- § 15 anmälan Albrunna och § 17 anmälan Degerhamn

Föreningarna yrkar att verksamheten avslås/förbjuds.

Överklagandet stöder sig på att beslutet om bygglovet samt föreläggandet om försiktighetsmått i Mörbylånga kommunstyrelse varken uppfyller kraven enligt 2 kap. (särskilt 2, 3, 4 och 6 §) Plan- och bygglagen (PBL), de allmänna hänsynsreglerna enligt 2 kap. 3 § Miljöbalken (MB) eller kraven på miljökonsekvensbeskrivning (MKB) enligt 6 kap. 3 § Miljöbalken (MB).

Föreningarna begär vidare att Naturvårdsverket ska få yttra sig i frågan. Ärendet har betydelse långt utöver lokala förhållanden, ända upp på internationell nivå.

KORT BAKGRUND

Det finns för närvarande en stark politisk vilja att främja utbyggnaden av vindkraft i Sverige. För att eventuella miljövinster från vindkraftsframställd energi ska kunna ge positiva avtryck måste utbyggnaden emellertid genomföras där miljökonsekvenserna är små. SOF och ÖOF anser att vindkraft inte får medföra förstörelse av värdefull natur och hot mot enskilda arter. Skyddade naturområden, liksom oskyddad natur med höga naturvärden, ska undantas från exploatering. Bevarande av biologisk mångfald och fungerande ekosystem är en lika viktig del i klimatarbetet som satsning på förnyelsebara och fossilfria energikällor.

Den forskning som genomförts kring vindkraftparker pekar tämligen entydigt på att lokalisering av vindkraftverken är den viktigaste faktorn för vilken miljöpåverkan som uppstår. Fortfarande finns emellertid brister i kunskaperna om vindkraftens konsekvenser för fåglar. Detta gör det svårt att fatta väl avvägda beslut och därför behövs mer forskning inom området. Kunskapsbrist får aldrig tolkas som avsaknad av naturvärden eller avsaknad av konsekvenser för desamma. I osäkra fall ska försiktighetsprincipen råda. Det bör i sammanhanget noteras att nya studier från bl.a. USA och Gotland redovisar betydligt högre kollisionstal än vad som tidigare framkommit. Vid Näsudden på Gotland beräknas 1000 – 1500 fåglar, varav ett flertal örnar, kollidera med vindkraftverk varje år (Hjernquist *muntligen*). I USA beräknas 140 000 – 328 000 fåglar omkomma under ett år (Loss, Will &

Marra 2013. *Estimates of bird collision mortality at wind facilities in the contiguous United States*).

I bilaga 1A till SOFs vindkraftpolicy (bifogas denna skrivelse) redovisas särskilt känsliga miljöer som inte bör bebyggas med vindkraftverk. Som andra punkt anges viktiga flyttstråk:

”Detaljerad kunskap om flyttstråk är ofta begränsad och det råder fortfarande oklarhet om hur fåglar påverkas av barriäreffekter. Fåglar väjer oftast för vindkraftverk, men rovfåglar tycks vara mindre benägna att väja och för andra kan ogynnsamt väder höja risken för kollisioner avsevärt. Innan en stor etablering tillåts måste fågelflyttningens omfattning på platsen vara tillräckligt känd för att en riskbedömning ska kunna göras.”

Följande punkter i policyn är också relevanta i det aktuella fallet:

- *Undermåliga miljökonsekvensbeskrivningar kan äventyra bra beslut om lokalisering och utformning.*
- *Skyddsvärd natur, platser med hög täthet och/eller mångfald av fåglar, risk för höga kollisionstal och undanträngande av hotade arter är tungt vägande faktorer som måste beaktas vid placering av vindkraftverk. Härvid skall fågelskyddsaspekten kunna vara fullt tillräcklig för tillståndsavslag. Skyddade naturområden, liksom oskyddad natur med höga naturvärden, ska undantas från exploatering.*
- *Vindkraftverk i drift innebär alltid en viss grad av störning och risk för fågellkollisioner. Enligt internationella avtal och konventioner har Sverige beslutat att skydda hotade arter. De mest skyddsvärda fågelarterna är upptagna i bilaga I i EUs fågeldirektiv (79/409/EEG) och på den svenska rödlistan. Levnadsbetingelserna för dessa arter får inte försämrats och fåglarna får inte utsättas för betydande störning. För vissa särskilt störningskänsliga arter ska skydds zoner upprättas runt boplatser och habitat där arterna regelbundet förekommer.*
- *Där kunskapen om fågelförekomster är bristfällig måste åtminstone större etableringar föregås av minst tvååriga förstudier för att man skall kunna bedöma miljöpåverkan. Detta bl.a. för att häckningsplatser samt flyttnings- och födosöksstråk växlar mellan olika år beroende på förutsättningar och väderförhållanden.*

SYNPUNKTER OCH ARGUMENT

SOF och ÖOF önskar inledningsvis citera följande stycke om fåglar hämtat ur Mörbylånga kommuns vindkraftsplan, tematiskt tillägg till ÖP:

”Hur mycket fåglarna störs av vindkraftverk varierar mellan olika arter. Rovfåglar är mer känsliga för påverkan än andra arter. Studier visar att rovfåglar är känsliga för vindkraftsetableringar intill födosökslokaler och häckningsplatser. Andra störningseffekter som kan uppstå är att fåglarna undviker exploaterade platser.

Där områdets fågelliv inte inventerats ska vid ny lokalisering fågellivet kartläggas och eventuella rovfåglars födosökslokaler och häckningsplatser lokaliseras. Fågelinventeringar ska ske vid rätt tidpunkt. Äldre inventering bör värderas med avseende på aktualitet. I vissa fall kan det visa sig nödvändigt med nya kartläggningar. I samband med tillståndsansökningar eller anmälan enligt miljöbalken ska varje projektör redovisa hur en

vindkraftsetablering kan komma att påverka fågellivet lokalt. Vindkraftverk bör placeras så att de inte bildar spärrlinjer för vare sig jagande eller flyttande fåglar.”

SOF och ÖOF anser att de beslut som fattats av Mörbylånga kommunstyrelse strider mot ovanstående i flera avseenden:

- Inventeringar har inte utförts i tillräcklig omfattning och vid rätt tidpunkt (vissa arter).
- Påverkan på fågellivet (vissa arter) är inte tillräckligt dokumenterad.
- Den planerade vindkraftparken utgör en uppenbar spärrlinje för sträckande fåglar.

Flytt- och häckfåglar

Ölands geografiska läge och form resulterar i stora koncentrationer av flyttfåglar såväl vår som höst. Sannolikt passerar årligen flera tiotals miljoner fåglar via ett av Sveriges mest omfattande och koncentrerade flyttfågelstråk, endast överträffat av det som går över Falsterbohalvön. Liksom vid Falsterbo tvekar många dagsträckande fåglar, t.ex. rovfåglar och tranor, att om hösten sträcka ut över havet, vilket medför att många fågelindivider gör upprepade sträckförsök och passerar södra Öland flera gånger. Retursträcken går ofta mot NNV via Grönhögen – Albrunna – Södra Möckleby, men kan även passera över Eketorp – Stormaren. Exakt var fåglarna rör sig beror till stor del på vindarna.

Ett annat tydligt flyttstråk passerar Öland i sydvästlig/nordostlig riktning. Antalsmässigt dominerar de arktiska gässen, främst vitkindade gäss men även prutgäss, som ofta i stora mängder passerar det tilltänkta vindkraftsområdet, ibland på låg höjd och i dimma eller mörker. Även fjällvråkar använder denna rutt om hösten.

Av de arter som regelbundet sträcker förbi området återfinns åtta på den svenska rödlistan: bivråk (VU), havsörn (NT), kungsörn (NT), fjällvråk (NT), blå kärnhök (NT), ängshök (EN), pilgrimsfalk (VU) och tornseglare (NT). Tolv räknas upp i bilaga 1 till EUs fågeldirektiv: vitkindad gås, fiskgjuse, bivråk, röd glada, havsörn, brun kärnhök, blå kärnhök, ängshök, kungsörn, stenfalk, pilgrimsfalk och trana.

Den presenterade miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig och föreliggande inventering är helt otillräckligt för att kartlägga de sträck som berör området. SOF och ÖOF bedömer att det föreligger stor risk för påverkan på både häckande och sträckande fåglar, däribland ett flertal upptagna på den svenska rödlistan och/eller i bilaga 1 till EUs fågeldirektiv. De besök som genomförts skulle möjligen kunna räcka för att skapa en uppfattning om de häckande arterna, men för att täcka in det omfattande flyttfågelsträcket krävs i stort sett heltäckande bevakning under åtminstone de tider då stora mängder fåglar passerar. Grundläggande fakta om de fågelsträck som berör området saknas, liksom vilka rovfåglar som häckar i dess närhet (inom Natura 2000).

Följande väsentliga uppgifter om fåglar som är rödlistade och/eller upptagna i fågeldirektivets bilaga 1 har framkommit. De är till stor del hämtade från rapportsystemet Svalan (som bygger på frivillig rapportering och således innehåller stora mörkertal).

1. Den aktuella atlasrutan 03G9H (5x5 km), inventerad åren 2004 – 2011, uppvisar efter Ottenbyområdet det största antalet arter med häckningsindicier på Öland, nämligen 150 stycken. Av dessa är nio arter med på den svenska rödlistan: brunand (NT), småtärna (VU), tornseglare (NT), sånglärka (NT), backsvala (NT), sydlig gulärta (VU), höksångare (VU), pungmes (EN) och rosenfink (VU). Fem finns med i bilaga 1 till EUs fågeldirektiv: brun kärnhök, ljungpipare, småtärna, höksångare och törnskata. Enligt Svalan har totalt 228 fågelarter observerats i området.
2. Rovfåglar. I de planerade vindkraftverkens närområde, inom det angränsande Natura 2000-området Stora Alvaret, finns boplatser av havsörn, kungsörn, ängshök, brun kärnhök och stenfalk, samtliga upptagna i bilaga 1 till EUs fågeldirektiv. Havsörn, kungsörn och ängshök återfinns dessutom på den svenska rödlistan. Brun kärnhök häckar också i själva kalkbrottet. Även ornvråk och tornfalk häckar i närområdet, den senare i väggen till själva kalkbrottet. Fiskgjuse (fågeldirektivets bilaga 1) ses relativt ofta vid Albrunna kalkbrott, främst under maj, juni och juli.
3. Havsörn (NT, fågeldirektivets bilaga 1) häckar i närområdet. Avståndet mellan boet och de föreslagna vindkraftverken är mindre än de tre kilometer som SOF i sin vindkraftpolicy anger skall vara skyddsavstånd. Färska observationer indikerar dessutom att en ännu närmare etablering kan vara nära förestående (eller redan ett faktum). Havsörnar ses regelbundet uppehålla sig vid eller passera Albrunna kalkbrott. Bl.a. noterades den 15 september 2009 hela tio havsörnar samlade i sydöstra delen av dagbrottets ”golv”, nedanför södra brottkanten. Med tubkikare och/eller via fotografering har på södra Öland rastande och övervintrande havsörnar med färgringar konstaterats härröra från flera regioner i Finland, Norrlands- och Svealandskusten samt från Gotland och svenska insjöregioner, vilket bekräftar att södra Öland och Kalmarsund är ett betydelsefullt övervintringsområde för arten. Att havsörnar löper stor risk att kollidera med vindkraftverk är allmänt känt. Vid samtliga redan nu befintliga grupperingar av vindkraftverk på sydvästra Öland har kollisionsdödade havsörnar dokumenterats, trots avsaknad av systematiskt eftersök. Att ett betydande antal havsörnar kommer att kollidera vid en eventuell vindkraftsetablering vid Albrunna är därmed högst troligt.
4. År 2011 häckade två par kungsörn (NT, fågeldirektivets bilaga 1) på södra Öland. En häckning lyckades och en avbröts. Bona låg ca 4 km respektive ca 11 km från de planerade vindkraftverken. Häckningarna kom troligen som följd av en i flera år stark population av fälthare. Den hårda vintern 2011/2012 reducerades harstammen och inga häckningar av kungsörn har kommit SOF/ÖOF till kännedom under 2012 – 2013. När harstammen återhämtat sig är det emellertid troligt att arten återkommer som häckfågel i området. SOF anger i sin vindkraftpolicy att skyddszonen mellan vindkraftverk och kungsörnens boplatser generellt bör uppgå till 3 km, men att den ibland kan behöva vara större beroende på hur örnarna rör sig inom reviret. I en studie där häckande kungsörnar märkts med satellitsändare tillbringade fåglarna 50 % av tiden inom en radie av 2,5 km från boplatserna och övrigt tid huvudsakligen inom de 6 km från boplatserna som utgjorde reviret (RSPB, BirdLife i England, 2006. *Bird sensitivity map to provide locational guidance for onshore wind farms in Scotland*). På detta sätt anges skyddszonen till 2,5 – 6 km.

5. Ängshök (EN, fågeldirektivets bilaga 1) förekommer i Sverige med ca 50 par, varav ungefär 80 % på Öland (*Fågelåret 2012*, den senaste årssammanställningen från SOF). SOF/ÖOF har inte full kännedom om exakta boplatser för ängshök på södra Öland, men konstaterar att en mindre koloni om tre par häckade väster om Kvinnsgröta 2013, ca 3 km från den planerade vindkraftparken. Att döma av observationer från Södra Möckleby – Pilekulla – Stormaren rör sig ängshök under häckningstid dagligen i området där vindkraftparken planeras. Under slutskedet av en lyckad ängshökshäckning kan kärnan av reviret vara så gott som tömd på lämpliga byten. Honan uppehåller sig då i närområdet och fångar exempelvis vårtbitare och gräshoppor, medan hannen (ofta på relativt hög höjd) kan flyga många kilometer åt olika håll för jakt på större byten. Enligt SOFs vindkraftpolicy skall skyddszonen för ängshök vara minst 1 km kring områden där fåglarna regelbundet vistas eller häckar.
6. Minst 2-3 par av brun kärrhök (fågeldirektivets bilaga 1) häckar i närheten av de planerade vindkraftverken, bl.a. i sjön i kalkbrottet, i Stormaren samt i Fågelsjön vid Bergstigen (mellan Södra Möckleby och Degerhamn). Närhet mellan boplatser och vindkraftverk medför uppenbara risker för kollisioner.
7. En liten population av stenfalk (fågeldirektivets bilaga 1) på Stora Alvaret utgör en relik från en tid då artens utbredningsområde täckte en större del av Sverige. Idag finns stenfalk enbart på Öland och i Norrland (främst fjällkedjan). Arten jagar över relativt stora områden och tar huvudsakligen mindre tättingar men även överraskande stora byten (exempelvis ljungpipare) samt i viss mån även gnagare och insekter. Stenfalk har under de senaste åren häckat vid Pilekulla 2011 och 2012. Enligt *Fågelåret 2012* utgjorde häckningen vid Pilekulla tillsammans med en vid Gåssten, Hammarby, strax norr om Degerhamn, de enda av stenfalk på Öland detta år. Båda ligger relativt nära de planerade vindkraftverken, ca 2 km respektive ca 4 km ifrån.
8. Brunand (NT) har konstaterats häcka i södra delen av Albrunna kalkbrott de flesta av de senaste fem åren. Regelbundna rapporter om 5–10 individer under häckningstid tyder på att arten förekommer med flera par. Häckningarna har genomförts i vassområdet ca 100 m NO om det planerade vindkraftverket nr 6.
9. Småtärna (VU, fågeldirektivets bilaga 1) häckade regelbundet i kalkbrottet med upp till sju par åren 2001 – 2004. Även under mer sentida år har småtärnor noterats under häckningstid, varför platsen bör betraktas som potentiell häcklokal. Observationer under våren och sommaren 2003 – 2004 antydde att de lokala småtärnorna främst sökte föda längs Kalmarsundskusten. De kom inflygande till stora kalkbrottet på måttlig höjd från SV, V och NV i korridorer som i dag skulle vara nära de planerade vindkraftverken nr 5 och 6. Bl.a. en belgisk studie har påvisat stora kollisionsrisker för tärnor om vindkraftverk placeras i fåglarnas inflygningsstråk (Everaert & Stienen 2007. *Impact of wind turbines on birds in Zeebrugge (Belgium)*).
10. Höksångare (VU, fågeldirektivets bilaga 1) förekommer främst i täta, igenväxande buskmarker, där bona kan ligga överraskande tät, ibland mindre än 50 m från varandra. Höksångaren lägger endast en kull om 4–5 ägg (variation 3–7 ägg). Under

matningen av ungarna (10–12 dagar i boet och därefter en tid inom reviret) kan föräldrarna flyga flera hundra meter till goda födosöksplatser för att hämta mat till kullen. Det svenska beståndet av höksångare finns i huvudsak på Öland. Enligt det omfattande verket *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst* (SOF 2012) finns 351 par höksångare (intervall 243–464 par) i landet, varav 220 par på Öland (intervall 160–280 par), vilket utgör 63 % av landets population. Våren 2012 inventerades häckfåglar i och vid Albrunna kalkbrott. Resultatet blev bl.a. tjugo revirhävdande höksångare (se bifogad karta). Detta begränsade område hyser alltså omkring en tiondel av hela Ölands höksångarpopulation eller ungefär 6 % av den svenska stammen. Som jämförelse kan nämnas att hela Ottenbyområdet (söder om Karl X Gustafs mur) inventerades somrarna 1999 – 2000 med resultatet 21–29 häckande par. Det känns minst sagt vanskligt att anlägga en vindkraftpark i Sveriges sannolikt tätaste bestånd av en hotad fågelart!

11. Pungmes (EN) är på stark tillbakagång i landet och år 2012 rapporterades endast 16 häckningar (*Fågelåret 2012*). Denna sällsynta art har såväl 2012 som 2013 samt dessförinnan ända sedan 1980-talet återkommande häckat vid de två äldre dammarna i området, ca 200 meter från de föreslagna vindkraftverken nr 5 och 6. Det är okänt hur pungmesen påverkas av vindkraftsetablering, men det är rimligt att anta att den inte tål omfattande störning.
12. Trana (fågeldirektivets bilaga 1) ses ofta flyga förbi kalkbrottet, såväl under häcknings- som sträcktid, bl.a. i form av översomrande flockar. Arten häckar med några par i närheten av den planerade vindkraftparken, exempelvis 1–2 par (1–3 ungar/år) norr om Pilekulla, öster om Gårdstorp samt troligen i Torpkärret, Olstorp. Under senare hälften av september kommer vissa år ett betydande kvällssträck (ibland 1000–2000 tranor) strax efter solnedgången in mot Albrunna kalkbrott för övernattnig. De anländer på låg höjd (30–50 m) från norr och drar söderut mellan Södra Möckleby och Pilekulla, alltså längs den tänkta linje där de sex vindkraftverken planeras. Senast detta rapporterades var i slutet av september 2012 med minst 1500 ex. Under tranans höststräck passerar stora mängder södra Öland, inklusive Albrunna kalkbrott, och de 18 600 tranor som den 8 oktober 2012 sträckte söderut över Ottenbyområdet är sannolikt svenskt rekord för sträckande tranor under en dag!
13. Från slutet av april fram till mitten av maj passerar ett mäktigt sträck av vitkindad gås (fågeldirektivets bilaga 1) över södra Öland. Majoriteten tvärrar in i ostnordostlig riktning någonstans mellan södra udden och Kastlösa för vidare färd ut över Östersjön mot häckningsplatserna på den arktiska tundran. I andra halvan av maj tar prutgässen vid, dock i något lägre antal. På hösten är sträckriktningen omvänd, men fler flockar tycks då följa den östra kustlinjen söderut till Ölands södra udde, för att därifrån ta sikte på Blekinge. Under intensiva sträckdagar passerar flockar även i dimma och mörker, ofta på lägre höjd. Ett mycket färskt exempel på ”lavinsträck” av vitkindad gås kan hämtas från 11 maj 2013. Klockan 11 fanns ornitologer på plats vid Albrunna kalkbrott, varifrån de under följande tre timmar räknade minst 41 000 vitkindade gäss på låg höjd (50–100 m över marken) i stråket mellan de planerade vindkraftverken nr 5 och 6. Andra ornitologer befann sig samtidigt vid Stormaren. Från den observationspunkten räknades drygt 80 000 vitkindade gäss och totalt sträckte under

dagen minst 100 000 vitkindade gäss i en förhållandevis bred, men överskådlig ”korridor”. Huvuddelen torde ha passerat över Albrunna kalkbrott.

14. Vissa höstar sträcker i oktober stora antal fjällvråkar (NT) från norr och öster över Öland. Toppdagar kan flera hundra individer passera (högsta notering ca 2650 ex vid Ottenby 11–12 oktober 2011). Till skillnad från gäss utnyttjar vråkar (och de flesta andra rovfåglar) i stor utsträckning termikvindar som bildas över land för att stiga i höjd. Således kan situationer uppstå när hundratals fjällvråkar m.fl. utsätts för uppenbar kollisionsrisk med de planerade vindkraftverken under en enda dag.

Övriga värden (riksintresseområden/världsarv/Natura 2000 m.m.)

Området har i den för Mörbylånga och Borgholms kommuner gemensamma vindkraftsplanen, tematiskt tillägg till båda kommunernas översiktsplaner, utpekats som lämpligt för etablering av vindkraft, sannolikt främst eftersom området betecknats som i huvudsak påverkad f.d. industrimark. SOF och ÖOF vill här understryka att det i fråga om flygande fåglar (och fladdermöss) är av mindre betydelse på vilken slags mark som vindkraftverken förläggs. Det är för dessa i luften som de stora problemen uppstår (genom rotorbladens rörelser). Föreningarna noterar att vindkraftsplanen inte är juridiskt bindande, enbart vägledande. I det aktuella fallet har den frångåtts på följande punkter:

- *Etablering bör bestå av ett ojämnt antal verk.*
- *Alla verk inom samma grupp bör hålla samma turbinhöjd över havet.*
- *Vindkraftverk skall utföras med lägsta tänkbara totalhöjd med hänsyn till Ölands flacka landskap.*

Fågelskyddsområdet Stormaren ligger drygt 1 km nordost om verken. Den planerade vindkraftsparken omfattas vidare av riksintresseområde för naturvård och riksintresse för friluftsliv (men inte riksintresseområde för vindkraft!). Södra Öland är också det enda området i landet som fortfarande omfattas av ett förordnade om skydd för landskapsbilden med stöd av naturvårdslagen i dess lydelse före den 1 januari 1975. Syftet med detta förordnade är att skydda de visuella upplevelsevärdena i landskapet. Även om begreppet inte finns i den nu gällande miljöbalken gäller bestämmelserna fortfarande i de berörda områdena (lag 1998:811 om införande av miljöbalken). Den föreslagna etableringen torde kräva dispens från förordnandet om skydd för landskapsbilden. De föreslagna vindkraftverken ligger likaså i sin helhet inom UNESCOs världsarv Södra Ölands odlingslandskap. Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har i ett brev till kommunalrådet i Mörbylånga samt landshövdingen i Kalmar län (den 16 december 2013) kraftfullt varnat för att södra Ölands status som världsarv är i fara om den föreslagna etableringen genomförs.

Natura 2000-området Stora Alvaret, som ligger i direkt anslutning till den planerade vindkraftsparken, instiftades av regeringen år 2000 enligt såväl habitat- som fågeldirektivet. Syftet med Natura 2000-området är att bevara ett säreget och betespräglat alvarlandskap med dess värdefulla naturtyper och bevara dess typiska, hotade och hänsynskrävande växt- och djurarter (vår kursivering/understrykning). Flera miljödomar slår fast att även åtgärder utanför ett Natura 2000-område skall vara otillåtliga om de riskerar att skada värden inom området. Exempel på sådana värden är häckningar av hotade rovfågelarter. I bevarandeplanen

anges ängshök och stenfalk som häckande bilaga 1-arter. Sedan dess har havsörn, kungsörn och brun kärrhök tillkommit. Dessa rovfågelarter rör sig sannolikt under häckningstiden frekvent i det för vindkraftverk aktuella området. Större rovfåglar anses särskilt känsliga för vindkraftverk eftersom de proportionellt oftare kolliderar med dem och eftersom varje individ har större betydelse för populationen (långlivade, sen könsmognad, låg reproduktionstakt). När det gäller rovfåglar visavi höga vindkraftverk bör därför försiktighetsprincipen tillämpas strikt.

Förekomsten av fåglar minskar i närheten av vindkraftverk (Stewart, Pullin & Coles 2005. *Effects of wind turbines on bird abundance*). En skotsk studie, med för sammanhanget jämförbara arter, redovisade en densitetsminskning med 15–53 % (variation mellan olika arter) av häckfåglar inom en 500-meters radie från vindkraftverk. Ormvråk, blå kärrhök, ljunpipare, storspov, enkelbeckasin samt stenskvätta påverkades mest (Pearce-Higgins et al. 2009. *The distribution of breeding birds around upland wind farms*). Med en så tydligt mätbar effekt inom 500 m, är det sannolikt att fåglar som häckar eller vistas i fågelskyddsområdet Stormaren, tillika inom Natura 2000-området Stora Alvaret, också kan komma att påverkas i liknande omfattning.

Albrunna kalkbrott är för öländska förhållanden mycket artrikt vad gäller fladdermöss, kanske det bästa området norr om Ottenby. Hela nio arter är påträffade. I ett flertal provningar i länsstyrelser samt mark- och miljödomstolar har ett skyddsavstånd till vindkraftverk om minst 2 km tillämpats för kända eller potentiella kolonimiljöer för barbastell och för särskilt artrika lokaler (Ahlén & Baagøe. *Bat diversity and wind power – investigations required for risk assessment in Denmark and Sweden*). Samtliga här planerade sex verk ligger inom detta avstånd, flera av dem mycket närmare. Föreningarna rekommenderar att länsstyrelsen tar kontakt med Ingemar Ahlén, en av Sveriges främsta specialister på fladdermöss och professor emeritus vid Sveriges Lantbruksuniversitet, för ett expertutlåtande.

Området är välbesökt av ornitologer och andra friluftsintrössade, främst under våren/sommaren. Ornitologernas intresse koncentreras till de sjöar med omgivning som ligger dels i det äldre, västra f.d. kalkbrottet, dels längst i öster i det stora nu delvis aktiva brottet. Här finns framför allt en rik vattenbunden fågelfauna. Det sydligaste av de sex vindkraftverken är planerat att uppföras endast 40-60 meter från vandringsleden Bergstogens avslutning vid den utkikspunkt som nyttjas vid avspaning av sjö och bergväggar i det stora kalkbrottet. Ett vindkraftverk här riskerar spolierna naturupplevelsen för många besökare, vilket borde anses särskilt negativt inom ett riksintresseområde för friluftsliv.

YRKANDE

SOF och ÖOF yrkar att Mörbylånga kommuns beslut om tillstånd att uppföra de planerade verken upphävs. Fågelsträckens omfattning genom det tillänkta vindkraftsområdet är av sådan dimension att det enligt försiktighetsprincipen inte kan anses försvarbart att bygga vindkraftverken där. Dessutom förekommer ett flertal för vindkraft särskilt känsliga rovfågelarter i närheten av den planerade anläggningen. Platsen uppfyller således inte kravet om lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. Att detta krav måste tillgodoses har slagits fast av Mark- och miljööverdomstolen (se t.ex. MMÖD M 7639-11). Befarad påverkan på ett flertal arter kräver dispens från Artskyddsförordningen.

I andra hand yrkar föreningarna att ärendet återförvisas till kommunen för förnyad handläggning. Miljökonsekvensbeskrivningen måste utökas så att den omfattar nödvändiga aspekter.

SOF och ÖOF vill i sammanhanget peka på det beslut som länsstyrelsen i Kalmar län fattade den 1 juli 2013 beträffande ansökan om fyra vindkraftverk på fastigheterna Bottorp 1:1, 3:1 och Hagby 40:6. Länsstyrelsen avslag ansökan med motiveringen *"Med beaktande av miljöbalkens lokaliserings- och försiktighetsprincip som gör sig starkt gällande till skydd för fridlysta och hotade arter, bedöms risken för rovfåglar så stor att den planerade vindkraftetableringen inte kan tillåtas"*. SOF och ÖOF delar länsstyrelsens uppfattning och menar att samma skäl till avstyrkan, men med ännu starkare argument, finns för de föreslagna sex vindkraftverken vid Albrunna.

Daniel Bengtsson
Vindkraftshandläggare
Sveriges Ornitologiska Förening
Tel. 0705-15 45 33
E-post: danielkbengtsson@telia.com

Dennis Kraft
Ordförande
Sveriges Ornitologiska Förening
Tel. 0706-38 09 85
E-post: dennis.kraft@telia.com

Hans Ackered
Styrelseledamot
Ölands Ornitologiska Förening
Tel. 076-823 59 95
E-post: hans@ackered.se